

Valstybės muzikos mokyklos ugdymo programa (1923): muzikinio mokymo institucionalizavimo trajektorijos ir galimos ištakos

Gabrielius Simas Sapięga

Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Gedimino pr. 42, 01110 Vilnius
El. paštas: gabrielius.sapiega@lmta.lt

Straipsnyje siekiama apibendrintai pristatyti privačios Juozo Naujalio muzikos mokyklos, 1920 m. suvalstybtintos, vėliau – Valstybės muzikos mokyklos, ugdymo programas, galimas jų ištakas Lietuvos XIX a. antrosios pusės ir XX a. pradžios muzikos mokymo kontekste¹. Nors Valstybės muzikos mokyklos radimosi aplinkybės buvo tirtos², vis dar išlieka neaiškių istorijos puslapių. Straipsnio aktualumą sąlygoja šiuo metu Lietuvoje besikeičiančios ugdymo programos; šie procesai skatina pažinti ugdymo programų formavimo tendencijas Valstybės muzikos mokyklos kūrimosi, virsmo konservatorija etapuose. Straipsnyje detalai pristatoma pirmoji Valstybės muzikos mokyklos 1923 m. parengta muzikinio ugdymo programa³, 1921 m. priimtas Muzikos mokyklos įstatymas, pateikiama nuoseklaus muzikos mokomųjų dalykų integravimo į ugdymo procesą 1920–1930 m. charakteristika. Straipsnio tikslas – per muzikinio ugdymo programas atskleisti Valstybės muzikos mokyklos pirmuosius žingsnius link virsmo konservatorija. Naudoti šaltinių analizės, istorinis lyginamasis, analitinis-kritinis metodai.

RAKTAŽODŽIAI: Valstybės muzikos mokykla, Muzikos mokyklos įstatymas, Kaunas, konservatorija, ugdymo programos

Muzikos mokymo padėtis Lietuvoje iki Valstybės muzikos mokyklos įsteigimo

XIX a. antrojoje pusėje muzikinis švietimas Lietuvoje dar nebuvo visiškai sureguliuotas. Muzikinį išsilavinimą buvo galima įgyti dvarų orkestruose ir muzikos mokyklose ar mokytojų seminarijose. Įprastose gimnazijose muzikos mokymas apėmė giedojimą, dainavimą, o reikalavimai pedagogams nebuvo aukšti – pakako mokėti tiek, kad galėtų žinias perteikti mokiniams. Albinas Petrauskas pažymi, kad 1872 m. buvo gautas nurodymas Varšuvos švietimo apygardos seminarijos pedagogams parengti programas, tarp jų ir muzikos: „1) ugdyti seminaristų muzikinius gabumus ir mokyti dainuoti, kad vėliau patys galėtų mokyti vaikus pradžios mokykloje. Tose mokyklose, kur bus galima, supažindinti auklėtinius su grojimu tiek, kad galėtų akompanuoti

1 Straipsnis yra Lietuvos mokslo tarybos finansuojamo (reg. Nr. S-LIP-21-10) mokslo projekto „Valstybės muzikos mokykla (1920–1933): Lietuvos konservatorija „de facto“ dalis.

2 Žukienė, J. Valstybės muzikos mokyklos kūrimosi peripetijos (1918–1920 m.). *Lietuvos muzikologija*. T. 23. Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2022; Vainauskienė, T. Kauno valstybinė muzikos mokykla ir konservatorija. *Lietuvos istorija*. II knyga. *Nepriklausomybės metai: 1918–1940*. Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2009; Ambrazas, A. J. Gruodis ir konservatorija. *Juozas Gruodis epochų sankirtose*. Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2009; ir kt.

3 1927 m. pateiktas naujasis programos variantas šiame straipsnyje nėra aptariamas (*Lietuvos valstybės centrinis archyvas*. F. 391. Ap. 4).

mokinių dainoms; 2) seminarijų auklėtiniai turi mokėti visas pagrindines religinių apeigų giesmes, valstybinį ir kitus himnus, pagal galimybes turi būti supažindinami su liaudies dainomis; 3) teorinis parengimas turi apsiriboti tik tais muzikiniais elementais, kurie reikalingi skaitant natas; 4) vyriausiojo kurso auklėtiniai turi praktikuotis pradžios mokykloje. Praktika turi apsiriboti religinių giesmių, carinio himno bei natų abėcėlės mokymu.⁴ Vadovaujantis pateiktais reikalavimais buvo sudaryta Veiverių mokytojų seminarijos stojamųjų programa: reikėjo žinoti natų pavadinimus ir jas atpažinti penklinėje, išmanyti apie metrą, taktą, natų vertes, alteraciją, pauzes, ritmiškai, išlaikant taisyklingą kvėpavimą, atlikti C-dur garsaeilį, sugiedoti carinį himną, dvi–tris dainas⁵. Tad tuometinėje Lietuvoje Veiverių mokytojų seminarijai teko gana didelis vaidmuo muzikinio švietimo srityje. Čia seminaristai išmokdavo ne tik muzikinio rašto, bet, pabaigę visus kursus, jau galėjo griežti smuiku, skambinti fortepijonu.

Janina Stankevičienė pabrėžia, jog muzikinio švietimo problemas Lietuvoje imta spręsti tik 1918 m., kai buvo paskelbta Lietuvos nepriklausomybė: Švietimo ministerijos leidimu vargonininkams sudarytos sąlygos dirbti muzikos pedagogais⁶, pirmaisiais nepriklausomybės metais jie sudarė 90 proc. muzikos mokytojų⁷. Atitinkamus švietimo sistemos pokyčius galime įžvelgti tuometinės Švietimo ministerijos nuo 1919 m. leistame leidinyje *Švietimo darbas*. Vienas svarbiausių punktų, kuris minimas šiame žurnale – mokslo prieinamumas⁸. Išreikštas susirūpinimas esama švietimo sistemos padėtimi ir skatinama inicijuoti pokyčius:

„Mūsų dabarties mokyklos tebeina tais pačiais keliais, kurie nieko bendra neturi su tais uždaviniais, su tais reikalavimais, kuriuos jai stato šių dienų tautos reikalai ir pedagogijos mokslas. Taip dalykams esant, reikia rimtai galvoti apie tai, kaip mūsų mokslas sutvarkius visuomenės ir pedagogijos dėsnius. Reikia rimtai susirūpinti mūsų mokyklų reforma. Statant naujus pagrindus mūsų politiškai ekonominiam gyvenimui, reikia pastatyti naujais pamatais ir mūsų mokyklą. Ji neturi atsilikti nuo gyvenimo. Kitaip, ji nustos savo reikšmės.“⁹

Švietimo darbe teigiama, kad šių reformų pagrindų imamasi plačios iniciatyvos steigti įvairiausių dalykų „kursus“, į kuriuos kiekvienas gali laisvai užsiregistruoti,

4 Petrauskas 1980: 19.

5 Ten pat.

6 Kita vertus, 1919 m. Švietimo darbe rašoma, kad buvo organizuojami „Pedagogų kursai pradedamosioms to meto mokykloms mokytojams rengti.“ Į kursus buvo įtraukiamas ir muzikos mokymo dalykas, jam skirtos 4 valandos – tiek pat kiek aritmetikai ar istorijai. Kursų programa, kurioje minimas dalykas „Muzika ir dainavimas“, tęsėsi 9 mėn., t. y. visą kursų laikotarpį. Jų metu buvo mokoma dainuoti iš natų, smuikuoti, muzikos teorijos ir muzikos istorijos. *Švietimo darbe* minima Montesori mokymo metodika liudijo švietimo sistemos tuometį modernumą (*Švietimo darbas*. 1919. Nr. 1–2).

7 Stankevičienė 2002: 162.

8 Busilas, A. Mokyklų reformos pagrindiniai principai. *Švietimo darbas*. 1919. Nr. 1: 2.

9 Ten pat.

susimokėti tam tikrą mokestį ir įgyti mokymui (aukštesnėse mokyklose) reikalingas kompetencijas; pvz., aukštesnieji lietuvių kalbos kursai, kuriuos vedė Jonas Jablonskis, kainavo 50 auksinių. Kursų trukmė svyravo, tačiau buvo stengiamasi, kad jie vyktų vienerius metus. Galima teigti, kad dėl šių priežasčių suaktyvėjo ir muzikų bendruomenė. 1920 m. birželio 24 d. visuomenės ir politikos dienraštyje *Lietuva* pasirodė skelbimas: „Lietuvių Meno Kūrėjų Draugijos Muzikos sekcija steigia Kaune mėnesinius Vargonininkam Kursus.“¹⁰ Tuometiniai kursai turėjo trukti vieną mėnesį, t. y. prasidėti liepos 1 d. ir baigtis rugpjūčio 1 dieną¹¹. Oficialus mokomųjų dalykų sąrašas buvo ambicingas. Tame pačiame skelbime nurodoma, kad viso mokymo metu dalyviai privalės išklaudyti muzikos teorijos, solfedžio, harmonijos, griežimo vargonais, skambinimo fortepijonu, liturgikos, rubricelės skaitymo, giedojimo chore ir muzikos istorijos kursus. Kursus turėjo vesti Juozas Naujalis, kun. Teodoras Brazys, Juozas Žilevičius ir Julius Štarka¹². Kursų kaina, palyginti su kitais tuo metu vykusiais kursais, buvo nemaža – 200 auksinių. Siekiami, kad kursų organizavimas būtų sklandesnis, labiau prieinamas, organizatoriai numatė ir tam tikras išlygas: „Kursininkai gaus veltui Dvas. seminarijos butą.“¹³ Daugumos kursų tikslas buvo ne tik šviesti visuomenę, bet ir parengti pedagogus, kurie galėtų tęsti šviečiamąjį darbą to meto mokyklose. Ne išimtis ir vargonininkų kursai¹⁴: dauguma vargonininkų dirbo mokyklose. Tad šie kursai pasitarnavo ne tik bažnytiniam vargonavimui, bet ir pedagogikai.

Kiek kitokia situacija klostėsi dvarų muzikos ir orkestro mokyklose. Kai kurie dvaro pedagogai buvo baigę užsienio aukštąsias mokyklas¹⁵, jie rengė vargonininkus, choristus ar būsimus orkestro muzikantus. Žymiausios XIX a. pab. dvarų mokyklos – Rietavo, Plungės ir Rokiškio. Šiose mokyklose mokiniai „mokydavosi groti įvairiais instrumentais, išeidavo elementariosios muzikos teorijos kursą“¹⁶. Galima prielaida, kad dvaro mokyklų programos, kurias parengdavo patys pedagogai, buvo labiau orientuotos į muziko praktiko, atlikėjo ugdymą, nors neabejotina, kad kiekvienai muzikinei programai, pagal kurią buvo mokomi būsimi atlikėjai, didžiausią įtaką galėjo daryti dvarininkai ar dirbantys pedagogai. Mokymasis dvaro mokykloje truko nuo trejų iki šešerių metų. Besimokantiejiems buvo sudaromos

10 Čia labai svarbus aspektas – steigimas. Vargonininkus pradėta mokyti 1911 m., bet tik 1920 m. mokymą organizavo Lietuvių meno kūrėjų draugijos Muzikos sekcija. Šio straipsnio autorius mano, kad tokiam žingsniui turėjo įtakos tuometinės Švietimo ministerijos iniciatyva institucionalizuoti kursus. Skelbimo šaltinis: *Lietuva*. 1920. birželio 24 d. Nr. 129 (411): 3.

11 Iki to laiko vargonininkų kursai dažniausiai trukdavo vieną mėnesį.

12 Užsirašyti į kursus nurodyta pas J. Naujalį namuose: Maironio g. 14b, I aukštas.

13 *Lietuva*. 1920. birželio 24 d. Nr. 129 (411): 3.

14 Tuo metu buvo rengiami ir muzikos mokytojų kursai.

15 Janina Stankevičienė mini, kad Rietavo orkestro mokykloje dirbo čekas Jozefas Mašeko (1864–1927), Aknytos dvare – latvis Glemitas (1876–1877), Rokiškio dvare – čekas Antoninas Lichmannas (1808–1879) ir t. t. (Stankevičienė 2002: 157–185).

16 Ten pat: 163.

visos gyvenimo sąlygos, švietimas – specializuotas, be bendrojo lavinimo disciplinų. Laima Kiauleikytė savo studijoje „XVII a. II pusės–XIX a. muzikinė Lietuvos dvarų kultūra: stiliaus epochų sankirtose“ mini, kad „Rietavo muzikos mokyklos pedagoginę veiklą rodo St. Moniuszko „Harmonijos mokslo užrašai“ (*Pamiętnik do nauki harmonii*, 1871), K. Studzińskiego „Muzikos pagrindai“ (*Zasady muzyki*, 1869), C. Czerny techninės fortepijono pratybos (etiudų rinkiniai), kūriniai solo instrumentams“¹⁷. Pažymėtina, kad šalia privalomųjų dalykų, t. y. solfedžio, elementarios muzikos teorijos, harmonijos ir kitų disciplinų, buvo nuosekliai integruojamas ir atitinkamas to meto muzikinis repertuaras, kuris liudijo ugdomų muzikų profesionalumą¹⁸.

Ne ką mažesnę vaidmenį suvaidino XIX a. pirmosios pusės – XIX a. vid. veikusios mažiau žinomos dvarų mokyklos ir / ar orkestrai, kaip antai Aštriosios Kirsnos, Belmonto, Aukštosios Fredos, Kairėnų, Kurtuvėnų, Raudondvario, Abramowiczų Varnionių, Vidžių, Trakų Vokės, Tiškevičių Kretingos, Rietavo, Gelvonų, Zabielių Labūnavos (Apytalaukio), Marikonio Salų¹⁹ ir t. t.²⁰, prisidėję prie muzikinio švietimo.

Dvarų muzikos mokyklos buvo gana reikšmingos ne tik dėl į užsienio mokyklas išleidžiamų muzikų, jos parengė profesionalius orkestrus dvaro koncertams. Apie

1 pav. Salų dvaro rūmai nuo ežero pusės, 1942 m. (*Vilniaus apskrities archyvas*. F. 5. B. 419. L. 17)

dvaro orkestrų mokyklų mokinių profesionalumą, jų poreikį liudija ne vienas archyvinis dokumentas, pvz., Salantų dvaro koncertų vakaruose skambėjo įvairiausi maršai, fantazijos, romansai, žymių sceninių kūrinių uvertiūros ar vadinamosios „popuri“ ir t. t.²¹ Tai bylojo apie to meto muzikų profesionalumą, dvaro muzikinio gyvenimo lygį, siekį, jog būtų atliekama kuo įvairresnė profesionalioji muzika²².

17 Kiauleikytė 2008: 185.

18 J. S. Bachas, F. Schubertas, Julius Otto Grimas (1827–1903) ir t. t. (ten pat).

19 Ignoto Marikonio įkurta Salų dvaro muzikos mokykla (uždaryta po 1831 m. sukilimo) buvo laikoma viena pirmųjų. Mirus I. Marikonui, 1822 m. vadovavimą dvarui perėmęs Benediktas Marikonis (pusbrolis) jį pavedė Peterburgo globos tarnybai. Čia veikė choras ir orkestras. Mokyklai vadovauti buvo paskirtas vargonininkas Stanislovas Jurgelionis (*Kauno technologijos universiteto Architektūros ir statybos institutas*. B. 22. Salos, buv. dvaro pastatų ansamblis ir parkas, Rokiškio r.: 84).

20 Kiauleikytė 2008: 189–190.

21 Iš programėlėje nurodomų kompozitorių galime susidaryti įspūdį, jog dvaro muzikinė kultūra buvo europietiška. Skambėjo J. Strausso, G. Rossini, F. Mendelssohno, J. Brahmsio ir kitų autorių kūriniai.

22 Salantų dvaro koncertų, vakarų 1907, 1917 m. programos, 1918 m. išlaidų sąskaitos ir kiti fragmentiški dokumentai. *Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka*. F. 100–339: 1–2.

Tyrinėdami dvarų koncertų vakarų programas pastebėsime, jog koncertų klausytojai turėjo neblogą muzikinį išsilavinimą: kai kuriose koncertų programėlėse pateikiami muzikiniai pavyzdžiai, pvz., Salantų dvaro 1907 m. sausio 17 d. programėlėje nurodomi maršai, mazurkos, galopas²³. Rietavo orkestro mokyklos auklėtiniai grojo C. Kistlerio, M. Schillingo, I. Brüllio kūriniais²⁴, prancūzų valtornininko H. Klingo koncertinę polką fleitai ir kornetui solo „Nachtigal und Drossel“ (liet. „Lakštingala ir strazdas“), austrų smuikininko ir kompozitoriaus J. Maysederio „Celebrated air mit variationem für verschiedene instrumente“ (liet. „Iškilinga tema ir variacijos įvairiems instrumentams“) ir t. t.²⁵ Dvarininkai investavo ne tik į muzikų ugdymą, bet ir į tolesnes jų studijas, kurios užtikrino profesionaliosios muzikos vystymąsi tiek dvaruose, tiek bendrame šalies kontekste²⁶. Dvaruose buvo skiriama daug dėmesio ne tik švietėjiškai muzikinei veiklai, bet ir turimų muzikinių instrumentų priežiūrai: dvarų sąskaitų knygoje randama įvairiausių instrumentų užsakymų ar tvarkymo nuorodų skiriant nemažas pinigines sumas²⁷.

Sunku nuspėti, kas ir ko buvo mokoma dvarų mokyklose, nes nedaug tėra išlikusių mokymo priemonių. Nemažai byloja išlikę ankstyvieji muzikiniai šaltiniai, rankraščiai – tabulatūros: Kražių vargonininko sąsiuvinis (1687(?)–1693)²⁸, Sapiegų albumas (16(?)6)²⁹. Svarbu pabrėžti, kad Sapiegų albumas yra parengtas kaip muzikinis leidinys, todėl jame nėra tiesmukų muzikinių didaktinių nuorodų. Kražių vargonininko sąsiuvinyje, kuris sudarytas, tikėtina, iš surištų skirtingų sąsiuvinų, gausu įvairiausių didaktinių nuorodų. Iš jų galime spėti, jog XVII a. Lietuvoje per vargonavimo meną buvo puoselėjami improvizaciniai gebėjimai, skleidžiamos teorinės žinios³⁰. Tuo metu Europoje formavosi *basso continuo* tradicija, kuri šiame rankraštyje itin svarbi³¹. Reikia paminėti, jog Baroko epochoje susikūrė dvi pagrindinės mokyklos – vokiečių ir prancūzų. Vokiečių mokykla formavosi kaip kompozicinė, o prancūzų – kaip improvizacinė. Atkreiptinas dėmesys, kad tabulatūroje signatūros

23 Kai kurios programėlės parašytos ne tik lenkų ar vokiečių kalbomis, bet ir jidiš kalba, pvz., 1917 m. lapkričio 12 d. programėlė (Salantų dvaro koncertų, vakarų 1907, 1917 m. programos, 1918 m. išlaidų sąskaitos ir kiti fragmentiški dokumentai. *Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka*. F. 100–339: 3–5).

24 Stankevičienė 2002: 165.

25 Kiauleikytė 2008: 185.

26 Pasak L. Kiauleikytės, „muzikų parengimas XIX a. pabaigos dvarų muzikos mokyklose tais laikais buvo palyginti šiuolaikiškas, pažangus. Mokymo programa visiškai atitiko aukštesniosios muzikos mokyklos programą“ (ten pat). Autorė remiasi kunigaikščio Mykolo Oginskio 1878 m. gegužės 30 d. laišku Varšuvos konservatorijos (muzikos instituto) vadovybei (*VVSA*. Lp. 668. 224/I. B. 457: 556–558), kuriame rašoma, jog mokiniai griežė „R. Kreutzerio etiudus, pianistai [skambino] (G.S.S.) C. Czerny technikos lavinimo pratybas, vargonininkai – A. F. Hasse's, Wilhelmo Volckmano (1812–1887) kūrinius“ (ten pat).

27 Žr. *Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka*. F. 100–339: 24–25, 40.

28 Saugojimo vieta: *Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka*. F. 105–67.

29 Saugojimo vieta: *Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka*. F. 30–119.

30 Pateikiami intervalų sprendimai, įvairios kadencijos, bažnytiniai tonai, vargonams skirti pratimai, kurie lavintų skambinimo techniką, galimi faktūrų koloravimo pavyzdžiai, pirštuotės ir t. t.

31 Rankraštyje esanti lentelė atskleidžia signatūrų reikšmę – intervalų išdėstymo tvarką.

sužymėtos virš boso rakte esančios penklinės natų (tai buvo būdinga prancūziškajai tradicijai) ir tik vietomis nusileidžia po penkline³². Tad galima daryti prielaidą apie XVII a. Lietuvoje vyravusias galias europines muzikines tradicijas, besiremiančias improvizacija³³. Šiuo atveju požiūris, jog Lietuvos muzikinio ugdymo ištakos gali būti siejamos su XVII a. klavyrinės muzikos praktika, atskleidžia vientisą muzikinės švietimo sistemos tradicijos formavimąsi ir kismą iki privačių muzikos mokyklų, taip pat iki Valstybės muzikos mokyklos atsiradimo. Vyravusios kultūrinio muzikinio gyvenimo tendencijos nuosekliai integrovosi į muzikinio mokymo programas.

Reikšmingas 1693 m. Žygmanto Liauksmino (1596–1670) leidinys *Ars et praxis musica*, kuriame išdėstoma ne tik muzikos teorija, bet ir pasiūlomos didaktinės rekomendacijos, t. y. palaipsniui atlikti vis sudėtingesnes užduotis³⁴. Neabejotina, jog leidinys buvo skirtas stiprinti chorinio giedojimo praktiką. Jame supažindinama su muzikos raštu (natų pavadinimai, muzikos ženklai ir jų reikšmės, raktai), daug dėmesio skiriama bažnytinės muzikos pavyzdžiams, pratimams, įvardijamas *cantus durus, mollis, planus* giedojimas. Pasak Arnoldo Piročkino, Algirdo Šidlausko, tai „pirmasis tokio pobūdžio leidinys ne tik Lietuvoje, bet ir Lenkijoje“³⁵. Čia paminėtinas ir Johannas Davidas Hollandas (1746–1827), kuris Vilniaus universitete mokė muzikos teorijos ir praktikos³⁶. Labai tikėtina, kad viešos paskaitos galėjo būti susijusios su 1806 m. Vroclave išleistu *Traktat akademicki o prawdziwej sztuce muzyki* (liet. „Akademiniis traktatas apie tikrąjį muzikos meną“).³⁷ Pažymėtina, kad 1802 m. Vilniaus vyriausioje mokykloje buvo įsteigta Muzikos katedra, kuriai ir vadovavo kompozitorius, pianistas, dirigentas J. D. Hollandas³⁸. Muzikinis švietimas Universitete užėmė gana svarbią vietą: organizuotas studentų choras ir orkestras, o muzikos teorijos paskaitos vyko tris kartus per savaitę. Kitas svarbus aspektas, kurį mini lenkų muzikologas ir istorikas Antonis Milleris (1869–1944) – baigiant studijas, studentams buvo įteikiamas kompozitoriaus diplomai, o tokio pobūdžio katedra (Muzikos katedra) buvo pirmoji Europoje^{39, 40}. Šios asmenybės indėlis į

32 Tokia signatūrų žymėjimo po penkline praktika buvo naudojama esant vietos trūkumui, todėl privalu žiūrėti, kaip žymima įprastai, t. y. kai vietos pakanka.

33 Apie Kražių ir Sapiegų tabulatūras daugiau žr.: Trilupaitienė, J. *Klavyrinė XVII amžiaus Lietuvos muzika*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2004.

34 „Mokytis pradėtina nuo lygaus arba vienodo giedojimo <...>, jo muzikos principai lengviau išmokstami ir paprastesni, ir nuo jų lyg nuo pagrindo žengtina prie laužyto giedojimo, kuris yra meniškesnis“ (Jurkštas, V. Senieji lietuvių muzikai. *Kultūros barai*. 1966. Nr. 6: 52); Piročkinas, Šidlauskas 1984: 50.

35 Piročkinas, Šidlauskas 1984: 49.

36 *Gazeta Literacka Wileńska* 1806 m. vasario 10 d. buvo paskelbta apie 1805 m. skaitytas viešas paskaitas Universitete. Žiūrėti daugiau: Milinkevičiūtė, D. Imperatoriškojo Vilniaus universiteto (1803–1832) profesorių ir adjunktų kolektyvinė biografija. Daktaro disertacija. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2020, p. 67.

37 Vilniuje šis leidinys išleistas tik 1813 m. su priedu.

38 Gavęs Radvilų kvietimą, J. D. Hollandas atvyko į ATR 1782 m.

39 Miller 1936: 161.

40 Žr. daugiau: Rinkūnaitė, A. XVI–XIX a. pradžios muzikiniai leidiniai Vilniaus universiteto bibliotekoje. *Biblioteka Litwana II: Sugrąžinta praeitis*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2014.

to meto švietėjišką muzikinę veiklą buvo labai reikšmingas, ypač turint omenyje išleistą vadovėlį, kuriame apžvelgtos tuometinės muzikinio mokymo tradicijos: *basso continuo*, kontrapunktas, harmonija. Išduoti kompozicijos diplomai leidžia manyti, jog siekta išugdyti gebantį improvizuoti (*basso continuo*), kurti (kontrapunktas ir harmonija) jaunąjį kūrėją. Kita vertus, pažymėtina, kad vadovėlyje dėstomos skambinimo fortepijonu ir interpretacijos temos rodo ambiciją ugdyti muziko profesionalumą, o programiškai nuo harmonijos atskirtas *basso continuo* teikia žinių apie besiklostančias naująsias muzikos tradicijas Vilniuje, kuris žengė koją kojon su Europos muzikos kultūra.

Kur kas ryškesnis pavyzdys, pristatantis dvarų muzikinio švietimo idėjas dalykiniu rakursu, – Sudargo dvaro natų rinkinys „Nauka Spiewu Figuralnego“ (liet. „Figūrinio giedojimo mokslas“) (1850)⁴¹, kurio autorystė priklauso Salomonui Hollakui. Rankraštyje pateikiama dermių garsaeiliai (tik dur), natų raidinis žymėjimas, natų ritminės vertės, metrai. Kiekvienas pavyzdys apibūdinamas teoriškai. Rinkinio pabaigoje – Mišių dalys su akompanimentu. Rankraštyje yra tuščių puslapių, tad tikriausiai jis nebaigtas rašyti. Įvertinę esamus muzikinius pavyzdžius, galime daryti prielaidą, jog tai iš tiesų buvo mokymo priemonė. Panašios mokymo priemonės buvo naudojamos Lenkijoje, pvz., Antonio Arnulfo Woroniego „Początki muzyki tak figuralnego jako choralnego kantu“ (1809)⁴². Identifikuojant harmoninius sąskambius, tiek Woroniego, tiek Hollakos metodinės priemonės remiasi skaitmeninio boso tradicija, nors harmoninė kalba atspindi atitinkamo laikmečio tendencijas. Tai puikiai galėtų paaiškinti 1891 m. Paryžiuje išleistas Augustino Savardo leidinys *Manuel d'Harmonie*⁴³. Ir šioje metodinėje mokymo priemonėje harmonija aiškinama pasitelkiant signatūrų sistemą, kuri buvo būdinga *basso continuo* tradicijai. Svarbu pažymėti, kad funkcinė sistema ir akordų funkcinės sistemos žymėjimas jau vystėsi, o skaitmeninį boso žymėjimą rinkosi tik tos mokyklos, kurios skatino improvizaciją ir naudojo *basso continuo* kaip sudedamąją mokymo dalį. Šiandien sunku vienareikšmiškai įvertinti Hollakos rankraštį, bet galima tvirtinti, jog jis, kaip ir dauguma to meto mokymo priemonių, buvo susijęs su konkrečia praktika. Akivaizdu, kad teorinis mokymas turėjo stiprinti praktinius įgūdžius, o besivystantis muzikinis ugdymas dvaruose atspindėjo europinės muzikos ir jos mokymo tendencijas.

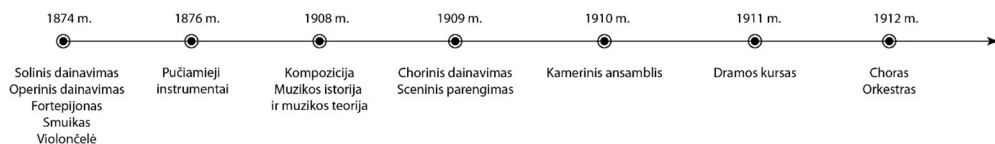
Šalyje stiprėjančios muzikinės tradicijos buvo susijusios ir su įvairių muzikinių draugijų mokyklomis didžiuosiuose Lietuvos miestuose. 1874 m. Rusų muzikos draugijos Vilniaus skyriaus iniciatyva Vilniuje buvo įkurta Vilniaus muzikos mokykla, kuri veikė 1873–1884 ir 1898–1918 metais. Galima sakyti, jog tai buvo naujo

41 Saugojimo vieta: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. F. 105–66.

42 Prieiga per internetą: <https://cyfrowe.mnk.pl/dlibra/publication/25495/edition/25178?language=pl>.

43 Savard, Augustin. *Manuel d'Harmonie*. Paris, 1891. Vadovėlis buvo naudojamas to meto Nacionalinėje konservatorijoje (Paryžiuje).

muzikinio švietimo pradžia Lietuvoje. Jai vadovavo N. Liniovas (1873), Wolfas Ebannas (1874–1884), Michailas Treskinas (1898–1914), Konstantinas Galkauskas (1915–1918). Šią mokyklą baigė Pijus Adomavičius, Jadvyga Čiurlionytė, Vladas Dutkevičius, Moišė Hofmekleris, Stasys Šimkus, Juozas Tallat-Kelpša, Jascha Heifetz⁴⁴. Vilniaus Rusų muzikos draugijos muzikos mokykla, tuo metu vadinta „muzikos klasėmis“, nuo 1904 m. – vidurine muzikos mokykla su 4 gimnazinių klasių bendrojo lavinimo dalykais⁴⁵, pasižymėjo muzikinių disciplinų gausa (2 pav.).

2 pav. Muzikinės disciplinos Vilniaus muzikos mokykloje (sudaryta remiantis Visockis 1974: 70–71, Stankevičienė 2002: 174–180)

Iš 2 pav. matome, jog Vilniaus muzikos mokykla savo darbą pradėjo nuo pagrindinių specializacijų, t. y. dainavimo (solinio ir operinio), fortepijono, smuiko, violončelės klasių. Mokiniai buvo mokomi ne tik groti instrumentais, bet ir muzikos teorijos, istorijos disciplinų. Pradėta steigti kompozicijos, chorinio dirigavimo, sceninio parengimo klases, kamerinį ansamblį, dramos kursą, taip pat chorą ir orkestrą. Šios mokyklos atsiradimas neabejotinai buvo reikšmingas įvykis. Mokyklos finansinį pagrindą sudarė Rusų muzikos draugijos centrinės direkcijos subsidija, miesto išdo suma, įvairių bendruomenių subsidijos, Rusų muzikos draugijos Vilniaus skyriaus parama, mokestis už mokslą, tad ji galėtų būti priskirta prie pirmųjų Lietuvos teritorijoje veikusių neprivatų muzikos mokyklų⁴⁶.

Ryškiausias mokymo programų pokytis siejamas su 1915 m. mokyklos direktoriumi tapusiu K. Galkausku, kuris 1908 m. baigė muzikos mokslus Sankt Peterburgo konservatorijoje. Jo vadovavimo metu buvo integruota kompozicijos ir muzikos istorijos skyriai, sceninio parengimo ir chorinio dirigavimo klasės, kamerinio ansamblio, dramos kursai, įsteigta biblioteka. Neabejotina, kad šis modelis buvo nusižiūrėtas nuo Sankt Peterburgo konservatorijos, nes tuo metu, kai joje mokėsi K. Galkauskas, veikė vokalo, orkestro, fortepijono skyriai, K. Galkausko mokytojo Nikolajaus Rimskio-Korsakovo įkurtas kompozicijos skyrius⁴⁷. Tikėtina, kad K. Galkauskas nemažai idėjų galėjo pasisemti studijų metu, nes 1862 m. įsteigtoje

⁴⁴ Karaška, A. Vilniaus muzikos mokykla. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/vilniaus-muzikos-mokykla/> (žiūrėta 2022 10 02).

⁴⁵ Nuo 1904 m. šią mokyklą baigę mokiniai įgydavo mokyklos baigimo atestatą.

⁴⁶ *LLMA*. F. 58. Ap. 1. B. 23.

⁴⁷ Зг. Санкт-Петербургская государственная консерватория имени Н. А. Римского-Корсакова. Prieiga per internetą: <https://www.conservatory.ru/> (žiūrėta 2022 10 02).

Sankt Peterburgo konservatorijoje iki pat 1925 m. buvo įvedami nauji dalykai⁴⁸. 1914 m. prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, 1915 m. Vilniaus muzikos mokykla evakuota į Maskvą, o 1918 m. – uždaryta⁴⁹.

Kitas ne ką mažiau reikšmingas reiškinys – Vilniaus mokytojų institutas (žydų privati vidurinė mokykla), įkurtas 1873 m. reorganizavus Vilniaus rabinų seminariją. Šis institutas rengė jidiš pradinių klasių mokytojus. Pasak Kamilės Rupeikaitės, XIX a. Vilniaus žydiškose švietimo įstaigose daug dėmesio buvo skiriama muzikai⁵⁰. Į šį institutą pakviestas čekų kompozitorius Zdeněk Fibichas (1850–1900) dirbo jame beveik vienerius metus (1873 m. spalio 16 d.–1874 m. rugsėjo 16 d.). Muzikologė nurodo mokomųjų dalykų temas: „natū sistemą, diatonines gamas, diežą ir bemolį, intervalus; 8 pratimus dainuoti unisonu; chromatinės gamas, 5 tribalsius pratimus“; taip pat dainas „Prie upelio“, „Vakaro varpas“, himnus „Dieve, laimink carą“, „Koks šlovingas“, maldas prieš pietus ir po jų; rašoma, kad mokiniai turėjo mokytis fortepijonu pagroti tris gamas⁵¹. Šio instituto programa panaši į 1919 m. Švietimo darbe minimų „Pedagogų kursų pradėdamosioms to meto mokykloms mokytojams rengti“ (žr. išnašą Nr. 5). Tikėtina, jog ji atspindėjo tuometines programines mokytojų rengimo tendencijas.

Kitas svarbus muzikinio švietimo sistemos vystymosi Lietuvoje raidos etapas – privačios muzikos mokyklos. Viena ryškesnių – 1884–1898 m. Vilniuje veikusi Adelaidos Spaskajos mokykla. Mokymo programą sudarė fortepijono, solinio dainavimo specialybės. 1891 m. (mokyklai vadovavo M. Treskinas) buvo įkurta smuiko klasė, kiek vėliau, 1892 m., – violončelės. Greta specialiųjų disciplinų mokykloje buvo mokoma solfedžio, elementariosios muzikos teorijos, harmonijos, chorinio dainavimo⁵².

Veikė ir kitos privačios muzikos mokyklos: Iljos Malkino, K. Pušilovo muzikos kursai, Stanisłavo ir Józefo Montwillų piešimo mokyklos muzikos skyrius, Zenono Jakubovskio, A. Legrando, Elenos Bilminiūtės-Čiurlienės, Jadvygos Mackevičiūtės, B. Gardijevskio, S. Kulešo, B. Robmano, Valavičiaus, Elzės Herbeck-Hansen, Juozo Kalvaičio, Ippo-Gechtmano mokyklos⁵³.

Grįždami prie Valstybės muzikos mokyklos radimosi istorijos, galėtume teigti, jog ji yra susijusi su J. Naujalio vargonininkų kursais. 1892 m. į Kauną atvykęs J. Naujalis vargonavo katedroje apsuptas nemažo būrio mokinių, atvykusių tobulinti griežimo vargonais įgūdžius. Nors tuo metu veikė ir Rokiškio vargonininkų mokykla, tikėtina, kad ji nepajėgė parengti daugiau vargonininkų, todėl 1911 m. įsteigti vargonininkų kursai⁵⁴.

48 Muzikologijos, orkestrinio dirigavimo skyriai įsteigti tik 1925 m.

49 Stankevičienė 2002: 177.

50 Rupeikaitė 2015: 228.

51 Ten pat.

52 Visockis 1974: 73.

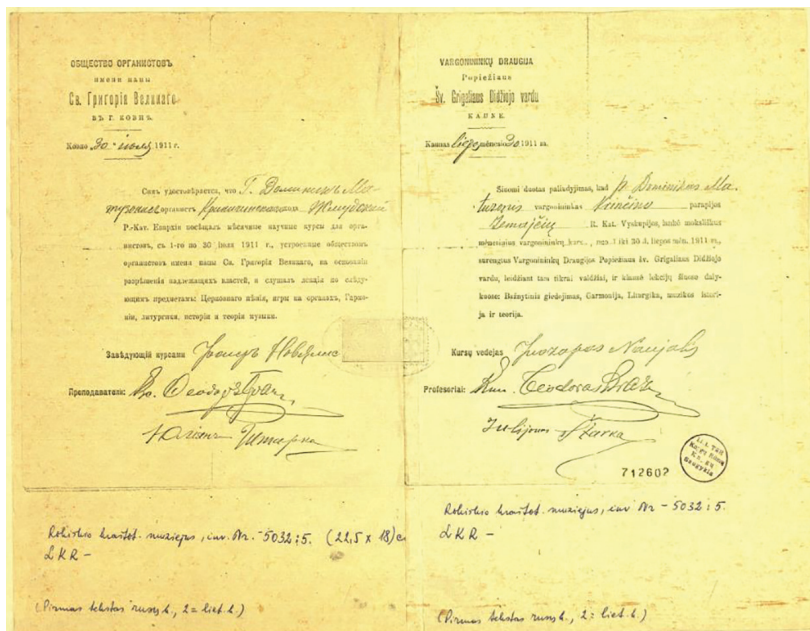
53 Ten pat; Stankevičienė 2002: 178–180.

54 Žr. daugiau: Stankevičienė 2022: 180–182.

3 pav. Kompozitoriaus Juozo Naujalis vargonininkų kursai, ~1920–1925 m.⁵⁵

1914 m. Kaune, Vilniaus gatvėje, gavęs ministro pirmininko pritarimą, J. Naujalis atidarė vargonininkų mokyklą, kurioje buvo mokoma vargonų, fortepijono specializacijų. Šias disciplinas papildė istorija, muzikos teorija, solfedžio, harmonija, kontrapunktas, muzikos istorija, bažnytinis giedojimas, chorinis dirigavimas, liturgika⁵⁶.

4 pav. Pažymėjimas apie išklaulytus vargonininkų kursus, 1911 m.⁵⁷

55 Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/preview?id=LIMIS-150178914> (žiūrėta 2022 10 02).

56 „Vargonininkų mokyklos programa“, 1914, p. 2. Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus.

57 Prieiga per internetą: <https://www.epaveldas.lt/preview?id=C1BC1R0000155351> (žiūrėta 2022 10 02).

Jau 1911 m. vykę mėnesio trukmės vargonininkų kursai pasižymėjo vargonininkų mokyklai būdingu teorinių disciplinų bloku, kuris galutinai įsitvirtino 1914 m. vargonininkų mokyklos programoje: dėstytas bažnytinis giedojimas, harmonija, liturgika, muzikos istorija ir teorija. Atkreiptinas dėmesys, jog šių kursų pažymėjime nenurodytas solfedžio mokomasis dalykas. Gali būti, kad tuo metu solfedžio buvo įtrauktas į muzikos teoriją ir bažnytinį giedojimą. Pažymėjime matyti, kad 1911 m. organizuotuose kursuose pagrindines kursų vedėjo pareigas ėjo J. Naujalis, jam talkino kun. Teodoras Brazys ir Julius Štarka.

Palyginę vargonininkų kursus su 1914 m. įkurta vargonininkų mokykla, atrastume keletą programinių skirtumų, iš kurių vienas yra mokymosi trukmė. Vargonininkų mokykla leido užtikrinti mokomųjų dalykų kokybę, padėti pirmuosius Valstybės muzikos mokyklos pamatus. 1919 m. atidarytoje Muzikos mokykloje buvo fortepijono (J. Naujalis, J. Štarka, antrąjį pusmetį prisijungė E. Herbeck-Hansen, E. Bilminiūtė-Čiurlienė), dainavimo klasės (Petras Oleka, antrąjį pusmetį prisijungė Koscialkauskis), greta buvo mokoma muzikos teorijos ir solfedžio (J. Tallat-Kelpša). 1919 m. vasario 28 d. dienraštyje *Lietuva* (Nr. 42) paskelbtas pranešimas: „Atidaroma Kaune Muzikos mokykla. Bus mokinama vargonavimo, smuikavimo, fortepijonu skambinimo, solo-dainavimo. Muzikos teorijos, solfedžio, harmonijos, muzikos istorijos ir specialiai vargonininkams: Gregorianiškojo giedojimo ir jam vargonais pritarimo, lotynų kalba, bažnytinės apeigos ir t. t. Užsirašyti galima pas J. Naujalį.“⁵⁸ Taigi 1919 m. oficialiai atidaryta Muzikos mokykla sąlyginai išaugo iš prieš tai organizuotų vargonininkų kursų ir vargonininkų mokyklos. Galima daryti išvadą, kad tiek Valstybės muzikos mokyklos, tiek Vargonininkų kursų ištakos sietinos su ankstyvaisiais 1911 m. vargonininkų kursais. Nors šie instituciniai dariniai yra gana skirtingi, jų vystymosi raida ir problemos, su kuriomis susidurta įgyvendinant programas, buvo panašios.

Muzikos mokyklos įstatymas

1920 m. mokykla priskirta Lietuvių meno kūrėjų draugijai, mokyklos direktoriaus pareigas pradėjo eiti J. Tallat-Kelpša⁵⁹. Tais pačiais metais mokykla buvo patikėta Švietimo ministerijai, suvalstybinta, bet vis dar slėgė daug rūpesčių, ypač dėl patalpų: „Dėl buto nepriimta apie 200 mokinių, 3–5 mokytojai turi iš pasišventimo priiminėti mokinius savo butuose; esamame bute paskaitų laiku mokiniai po 2–4 val. priversti stovėti kaip silkės bačkoj susikimšę; baldų nėra. Šio laikotarpio Valst. Muzikos mokyklos istorijos lapas bus juodas.“⁶⁰ Tik po kurio laiko patalpas suteikė Lietuvių meno kūrėjų draugija, o vėliau – valstybė. 1920 metų pabaigoje į direktoriaus pareigas

58 Atidaroma Kaune Muzikos mokykla. *Lietuva*. Visuomenės ir politikos dienraštis. 1919. Nr. 42: 2.

59 Narbutienė 1992: 7.

60 *Lietuvos žinios*. 1923. Nr. 266, lapkričio 27 d.

sugrįžo J. Naujalis. Suvalstybintoje mokykloje veikė tik fortepijono, smuiko ir dainavimo klasės. 1921 m. spalio 29 d. Steigiamasis Seimas priėmė Muzikos mokyklos įstatymą⁶¹, kuriame gana tiksliai nurodyti mokomieji dalykai, sudarę mokymo programą (žr. lentelę).

Lentelė. **Mokomieji dalykai, 1921 m.**⁶²

Specialieji dalykai	Bendrieji dalykai
Dainavimas	Pradedamoji muzikos teorija, solfedžio, harmonija, muzikos enciklopedija, fortepijonas, instrumentavimas, dainavimas choru, muzikos metodika, muzikos istorija.
Fortepijonas	
Smuikas	
Violončelė	
Vargonai	
Mediniai ir variniai pučiamieji instrumentai	Vargonininkams: gregorianiškas giedojimas, liturgika ir lotynų kalba.
Kompozicija	

Tame pačiame 1921 m. Muzikos mokyklos įstatyme nurodyta, kad fortepijono, smuiko specializacijos mokiniams skiriami trys kursai, dainavimo, kompozicijos teorijos, vargonų, violončelės – du kursai, o medinių ir varinių pučiamųjų instrumentų specializacijos mokiniams – vienas kursas. Įstatyme nurodyta išlyga, kad kiekvieną kursą galima išeiti per dvejus metus. Kitaip tariant, fortepijono ir smuiko specializacijos mokymas gali užtrukti iki šešerių metų.

Įstatymas reglamentavo ne tik mokomuosius dalykus, bet ir stojamųjų tvarką: priėmimas buvo numatytas du kartus per metus – rugpjūčio 1–15 ir sausio 1–15 dienomis. Iš mokinių buvo reikalaujama skaičiavimo, skaitymo, rašymo, muzikinio rašto, ritmo žinių įgūdžių, taip pat turėti gerą muzikinę klausą, būti šiek tiek susipažinus su pasirinkto instrumento technika. Dainavimo specializacijos kandidatams nurodyta „turėti atatinamą iš prigimties balso medžiagą“⁶³. Į muzikos mokyklą galėjo stoti ne jaunesni nei 10 metų amžiaus asmenys.

Įstatymas reglamentavo tris mokinių kategorijas: kandidatai, tikrieji mokiniai, laisvieji klausytojai. Įstojusiam į mokyklą mokiniui buvo skiriami vieneri kandidatūros metai, per kuriuos jis galėjo būti pašalintas iš mokyklos dėl gabumų stokos. Išskirtinių gabumų mokinys galėjo būti ir anksčiau įrašytas į tikrųjų mokinių sąrašus. Tikrųjų mokinių kategorijai priklauso tie, kurie mokosi visus programoje numatytus dalykus. Laisvieji klausytojai neprivalėjo lankyti visų mokomųjų disciplinų. Jie galėjo būti priimti tokiu statusu tik esant laisvoms vietoms.

61 Muzikos mokyklos įstatymas. *Vyriausybės žinios*. 1921. Nr. 73: 1.

62 Pavadinimai lentelėje pateikiami originalo kalba.

63 Ten pat.

Pagal įstatymą mokinių egzaminavimas turėjo būti vykdomas kas pusę metų. Visą kursą pabaigusiems mokiniams buvo rengiami egzaminai, išduodami pažymėjimai dalyvaujant Švietimo ministerijos atstovui. Tikėtina, kad šis įstatymas buvo susijęs ne tik su profesionalių atlikėjų, bet ir muzikos pedagogų rengimu, nes buvo numatyta, kad „baigę muzikos mokyklą ir turį ne mažiau 4 klasių bendrojo išsilavinimo įgauna aukštesniųjų mokyklų muzikos mokytojo teises“⁶⁴. Iš esmės Valstybės muzikos mokykloje mokslas buvo mokamas: „Už mokslą kiekvienas mokinys moka po 600 auks. į metus.“⁶⁵ Nuo šio mokesčio mokyklos taryba galėjo atleisti nepasiturinčiuosius, bet tik 10 proc. visų mokinių.

Įstatymas ne tik reglamentavo mokomuosius dalykus ar priėmimo tvarką, bet ir numatė minimalų kiekvienos specializacijos mokinių skaičių, kad to dalyko programa būtų įgyvendinta, t. y. tam tikros specializacijos buvo leista mokytis tik tuo atveju, jei priimami bent 5 to dalyko mokiniai. Iš kitos pusės, buvo draudžiama sudaryti didesnę nei 20 asmenų grupę. Surinkus daugiau besimokančiųjų, nei yra leidžiama, mokykla turėjo kreiptis į ministeriją, kad ši leistų formuoti lygiagrečią klasę.

Mokomųjų dalykų programos: „Lietuvos konservatorijos programa“, 1923 m.

Nors privati Juozo Naujalio muzikos mokykla jau buvo suvalstybinta, priimtame 1921-ųjų Muzikos mokyklos įstatyme nurodomos numatomos mokymo programos. Vis dėlto programų situacija nebuvo aiški, o Kauno Valstybės muzikos mokyklos vadovybės ir jos pedagogų memorandume Švietimo ministerijai nurodoma, kad laiku neparengtos programos trikdo darbo eigą⁶⁶: „Kadangi kiekviename darbe, neturint pradžioje sustatytos mokslų dėstymo programos, įgauna nenormalumas, įnešantis tendencijos pradą, tai ir toje srityje tas pats pasireiškė.“⁶⁷ Todėl 1923 m. buvo parengta pirmoji Valstybės muzikos mokyklos programa, pavadinta „Lietuvos konservatorijos programa“⁶⁸. Pirmasis programos sudarymo etapas prasidėjo dar 1921 m.: Muzikos mokyklos darbų, mokslo ir administracijos apyskaitoje⁶⁹ teigiama, kad „1921–22 mokslo metams paruošti mokslų programas“⁷⁰. Nutarta, kad visos programos privalo atitikti užsienio konservatorių programas⁷¹. Programa ministerijai buvo išsiųsta

⁶⁴ Ten pat.

⁶⁵ Ten pat.

⁶⁶ Kauno valstybinės muzikos mokyklos vadovybės ir jos pedagogų memorandumas Švietimo ministerijai. *LLMA*. F. 84. Ap. 1. B. 3. L. 9.

⁶⁷ Viktoras Žadeika. *LCVA*. F. 391. Ap. 4. B. 1054. L. 164.

⁶⁸ Lietuvos konservatorijos programa. *LCVA*. F. 391. Ap. 4. B. 1054. L. 54–76.

⁶⁹ *LCVA*. F. 391. Ap. 4. L. 160.

⁷⁰ Ten pat: 161. Čia taip pat minima, kad „remiantis konservatorių ir muzikos institutų įstatais, muzikos mokykloje mokslas dalinasi specialinėse klasėse į tris kursus: žemutinis, vidurinis ir aukštesnis“.

⁷¹ Ten pat: 161a. 1922 m. pavasario semestro posėdžių protokolai nurodo, kad programa parengta ir pavesta svarstyti specialiųjų dalykų pedagogams. 1922 m. sausio 28 d. pedagogų tarybos posėdyje dar kartą nutarta ir patvirtinta: „Prisilaikyti užsienio aukštesniųjų muzikos mokyklų (konservatorių) mokslų programos“ (ten pat: 166).

1923 m. birželio 27 dieną. Tą liudija Valstybės muzikos mokyklos lydraštis Nr. 229: „Su šiuo pristatoma trijuose egz. „Lietuvos konservatorijos programa. Priedas: 3 knygelės – programos.“⁷²

„Lietuvos konservatorijos programoje“ buvo apibrėžti specialiųjų ir bendrųjų dalykų reikalavimai. Liko nenustatyta plastikos ir deklamacijos dalykų programa. Plastikos programa liko nuošalyje, tikėtina, tik dėl to, kad šio dalyko pradėta mokytis tik 1928–1929 mokslų metų I pusmetį.

Kaip ir numatė Muzikos mokyklos įstatymas, mokiniai mokėsi dalykai buvo suskirstyti į atitinkamus kursus: žemesnįjį, vidurinį ir aukštesnįjį. Specialiųjų dalykų programos: fortepijonas, smuikas, violončelė, fleita, obojus, klarnetas, fagotas, kornetas, valtorna, trombonas, vargonai, liturgika, choralas, dainavimas, kompozicija. Bendrųjų dalykų programos: privalomas fortepijonas, harmonija, choras, instrumentacija, kontrapunktas, fuga, enciklopedija, istorija, estetika, italų kalba, pedagogika, ritmika. Reikėtų pabrėžti, kad programoje gana lakoniškai aprašyti dar tik numatyti dalykai (violončelė, fleita, obojus, klarnetas, fagotas, kornetas, valtorna, trombonas, kompozicija).

Taigi 1923–1924 mokslo metai prasidėjo su „Lietuvos konservatorijos programa“. Programų įgyvendinimo pradžia nebuvo lengva. Pasak J. Žilevičiaus, „mūsų dabartinė muzikos mokykla yra vidurinė muzikos mokykla, o konservatorija tik, turbūt, taip sau programoje pavadinta. Nes vargu bau galima duoti šiandien mokyklai su tokia programa „Lietuvos konservatorijos“ vardą, – mokyklai, kurioje nėra specialiosios teorijos, o ritmikais, plastikais ir deklamacijai tuščia vieta paliekama. Mokyklos biblioteka tuščia: joje tėra vos kelios suplyšę knygos.“⁷³ J. Žilevičiaus kritika nėra be pagrindo, nes programoje vieniems specialybės dalykams skiriama daugiau dėmesio, kitiems paliekama vietos dar tik formuotis. Kaip bebūtų, mokomųjų dalykų programa buvo gana ambicinga.

Fortepijono specializacijos mokiniai buvo mokomi skambinimo technikos pasitelkiant gamas, įvairius ritminius darinius, muzikines faktūras, intervalus. Numatyta pratimų ir etiudų metodinė medžiaga, polifoniniai muzikos kūriniai ir sonatos. Į vidurinį kursą įtraukti koncertai. Paskutiniame kurse siekiama integruoti įvairias žymiausias to meto kūrėjų kompozicijas.

Smuiko specializacijos mokiniai mokėsi intonacijos, penkių Charles-Auguste De Berioto rankos pozicijų. Į mokymo programą buvo įtraukti koncertai, viduriniame kurse – etiudai, duetai, aukštesniajame – sonatos. Violončelės kursą sudarė žemesnysis ir aukštesnysis. Žemesniajame kurse mokyta laikyti instrumentą, taisyklingai groti stryku, intonacijos, griežti gamas, etiudus, įvairius muzikinius kūrinius. Aukštesnysis kursas papildytas sonatomis, koncertais.

Buvo suformuoti ir du fleitos kursai: pirmajame vyravo įvairūs techniniai uždaviniai, gamos, etiudai, lengvesni muzikiniai kūriniai, antrasis papildytas koncertais. Kiek

⁷² *LCA*. F. 391. Ap. 4. B. 1054, L. 1, 4, 53.

⁷³ Žilevičius 1924: 99–100.

mažiau reikalavimų kelta obojaus specializacijos mokiniams: pirmajame kurse dirbtai ties garsų išgavimu, gamomis, etiudais, antrajame papildomai mokyta groti anglų ragu. Atitinkamai parengta klarneto mokymo programa: pirmaisiais ir antraisiais metais grotos gamos, etiudai, o paskutiniaisiais metais – virtuozinė pjesė, fantazija, koncertas.

Fagoto specializacijos mokiniai pirmaisiais metais privalėjo atlikti gamas, etiudus, o antraisiais – programą papildyti koncertu. Korneto mokymas taip pat truko dvejus metus: pirmieji metai skirti garso išgavimui, etiudams, antraisiais buvo atliekami muzikos kūriniai. Mokantis groti valtorna pirmajame kurse dėmesys skiriamas gamoms, etiudams, ambušiūru. Antrajame kurse mokyta orkestrinių partijų, transponavimo. Trombono specializacijos programa buvo kiek įvairesnė: pirmaisiais metais mokiniai grojo ne tik gamas, tačiau mokėsi skaityti tenoro, smuiko, boso raktus. Antrieji metai skirti įvairių raktų etiudams, programa papildyta muzikos kūriniais.

Vargonų mokymo programa numatė kiek įvairesnį mokymosi procesą. Pirmojo kurso metu mokiniai turėjo groti nedidelės apimties preliudus, gamas, išmokti tinkamai atlikti *legato*, akordus, atskirti frazes, kojomis pagroti pratimus. Antrajam kursui buvo skiriami muzikos kūriniai – nuo nedidelės apimties iki koncertų, integruojama polifonija. Vargonininkams atskirai buvo parengtas specialusis teorijos skyrius – buvo mokoma vargonų sistemų, registruotės, kopuliacijų. Būsimieji vargonininkai privalėjo išklaudyti ne tik bendrųjų dalykų, bet ir papildomai mokytis liturgikos, kurios kursas, kaip ir choralo, truko dvejus metus. Apibendrintai galima teigti, kad vargonavimo mokymo programa pasižymėjo šiuolaikine disciplinų integracija, buvo rengiami profesionalūs Romos katalikų bažnytinės muzikos atlikėjai: ne tik lavinami gebėjimai groti, bet ir suteikiama žinių apie bažnytinės apeigas. Liturgikos metu supažindinama su Mišių dalimis, jų funkcija, sudėtimi, o mokymasis choralo įgalindavo atlikti grigališkąjį giedojimą, kuris tuo metu katedrose buvo bažnytinės muzikos pagrindas. Vargonininkų programa atitiko to meto keliamus poreikius. Tarpukariu (kai dar nebuvo Vatikano Antrojo susirinkimo potvarkių) per apeigas buvo atliekami ir kiti muzikos kūriniai, kurie išreiškė Mišiose dalyvaujančių asmenų pamaldumą.

Specializuoto dainavimo kursas truko dvejus metus. Pirmaisiais metais siekiama suteikti pagrindines balso kultūros žinias, atlikti nedidelės apimties vokalinius kūrinius. Antrasis mokymo etapas buvo skirtas įtvirtinti techniką, praplėsti repertuarą atliekant skirtingas kompozicijas.

Labiausiai neapibrėžta mokymo sritis buvo kūryba – tikriausiai dėl to, jog kompozicija į Valstybės muzikos mokyklos mokymą buvo įtraukta tik 1927–1928 mokslo metų I semestrą. Tačiau mokymo eiga buvo aiški: nuo motyvo, frazės, sakinio iki simfoninės poemos, oratorijos, operos. Ar šis planas tuo metu buvo realistinis, būtų galima suabejoti.

Bendrojo fortepijono programa buvo ambicinga: nurodyta, kad mokiniai privalo išmokti viską, kas numatyta fortepijono specializacijos programoje, žemesniuose ir

viduriniu lygmeniu. Taigi, neatsižvelgiant į kiekvieno mokinio specializaciją, visi privalėjo gerai skambinti fortepijonu.

Greta solfedžio ir harmonijos muzikos teorija apėmė muzikos pažinimo pagrindus. Visas klausos ugdymo kursas privalėjo vykti lygiagrečiai, sustiprindamas ir integruodamas atitinkamas disciplinas. Pirmaisiais harmonijos mokymo metais mokiniai mokėsi kvintakordų, sekstakordų, nonakordų ir jų apvertimų jungimo. Antraisiais pradėdavo mokytis keturgarsius akordus ir kursą baigdavo enharmoninėmis moduliacijomis, skirtingų faktūrų kaita, neakordiniais garsais, giesmių, dainų harmonizavimu.

Choro pamokų metu buvo numatytas balso lavinimas, teorinių žinių sustiprinimas, balso kultūra, įvairūs daugiabalsiai pratimai. Instrumentacijos mokytasi dvejus metus. Pirmaisiais metais buvo mokoma pučiamųjų instrumentų orkestravimo, antraisiais – simfoninės orkestruotės. Kontrapunkto buvo mokoma tik vienerius metus. Mokymas buvo siejamas su elementariais įgūdžiais: melodikos daryba, harmonija, ritmu, *cantus firmus* bendromis taisyklėmis. Buvo mokoma dvibalsio–keturbalsio kontrapunkto, taip pat integruoti dvibalsį, tribalsį kononą. Iš pateiktos programos neaišku, ar visų specializacijų mokiniai privalėjo komponuoti, ar labiau teoriškai susipažinti su muzikos kalba. Fugos mokymas aprėpė polifonines formas – buvo mokoma tiek smulkios, tiek stambesnės apimties, 4 balsų fugos meno. Iš pateiktos programos matyti, kad muzikos analizei buvo skiriama nemažai dėmesio: mokymas pradėdamas nuo elementaraus supažindinimo su muzikos formomis, o baigiamas ciklinėmis formomis ar stambių žanrų analize.

Kiek intriguojantis muzikos istorijos dalyko aprašas. Mokymasis pradėdamas senovės graikų muzika ir baigiamas impresionizmu. Įprastai muzikos istorijos mokoma pagal epochas ir aptariant žymiausių autorių kūrybą. Valstybės muzikos mokyklos programoje esantis šios disciplinos aprašas rodo, kad buvo laikomasi epochų chronologinio principo, tačiau į pirmą planą iškeliamos konkrečios kompozicinės technikos, jų kontekstinis medžiagos suvokimo įsisavinimas, aptariant ir šias technikas plėtojusius kūrėjus. Tikėtina, jog atitinkamam mokymo metodui turėjo įtakos tuo metu vyravusios pasaulinės muzikos istorijos mokymo tendencijos. Tą galima pastebėti 1920 m. Paryžiuje išleistame Jules Combarieu vadovėlyje *Histoire de la Musique*⁷⁴. Ritmikos Valstybės muzikos mokykloje buvo mokoma pasitelkiant E. Jaques-Dalcroze'o metodologiją.

Šalia muzikinių mokomųjų dalykų buvo estetikos, italų kalbos ir pedagogikos disciplinos. Italų kalbos mokėsi vokalo specializacijos mokiniai. Tikėtina, kad tai buvo tiesiogiai susiję su vokaliniu repertuaru, nes programos aprašyme yra nuorodos į operų libretų tekstus. Pedagogikos žinios, kaip jau minėta, turėjo padėti baigusiems mokymo procesą tapti mokytojais. Kita vertus, galima daryti prielaidą,

⁷⁴ Šis ir kiti vadovėliai yra saugomi Kauno Juozo Gruodžio konservatorijos bibliotekoje. Labai tikėtina, kad jais naudojosi Valstybės muzikos mokyklos mokiniai.

kad mokslus baigusiems mokiniamis siekta sudaryti sąlygas pradėti muziko karjerą teatre⁷⁵.

Reikia pažymėti, kad buvo siekiama integralaus mokymo proceso. Besimokydami specialiujų dalykų mokiniai turėjo išmokti ir bendrąsias disciplinas, kurios padėjo susipažinti su atliekamu repertuaru. Galima kelti esminį klausimą: ar iš tiesų Valstybės muzikos mokykla, esant atitinkamiems reikalavimams, mokymo siekiams, galėjo būti laikoma tik mokykla? Tikėtina, kad neatsitiktinai 1923 m. parengta Valstybės muzikos mokyklos programa buvo pavadinta „Lietuvos konservatorijos programa“ – kaip aliuzija į siekį tapti konservatorija. Kaip bebūtų, tai atspindi tam tikras pedagogines, didaktines nuostatas, nustatančias mokymo turinį, lūkesčius, viltis, ko buvo tikimasi iš besimokančiųjų Valstybės muzikos mokykloje. Tad toks iš pirmo žvilgsnio ambicingas požiūris buvo pagrįstas.

Atkreiptinas dėmesys, kad nors programa buvo parengta 1923 m., ne visų dalykų buvo nuosekliai mokoma. Tą galime matyti iš pateiktos dalykų mokymo schemos (5 pav.).

Šioje mokykloje ugdymo procesas nebuvo lengvas; šiokių tokių sunkumų, tikėtina, sukėlė 1921 m. Valstybės muzikos mokyklos įstatymas. Dešimtasis jo punktas numatė, kad kiekvienas kursas pradėdamas su ne mažesniu nei 5 mokinių skaičiumi⁷⁶. 1930 m.⁷⁷ išleistame *Valstybės muzikos mokyklos* leidinyje minima, kad 1920–1921 mokslo metus pradėjo 36 mokiniai ir 8 pedagogai (J. Tallat-Kelpša, J. Naujalis, Lidija Kirchner, E. Čiurlienė, Juozas Bieliūnas, Aleksandras Kačanauskas, Viktoras Žadeika, J. Žilevičius), 1921 m. pradžioje prisijungė Vladislava Grigaitienė ir E. Stanek-Laumenskienė^{78, 79}. Akivaizdu, jog mokymo programą, ypač 1920–1921 mokslo metų, lėmė ne vien Muzikos mokyklos įstatymo ar numatytos programos nebuvimas, pedagogų stygius, bet ir nedidelis mokinių skaičius.

1921–1922 mokslo metais buvo 114 mokinių. Turint omenyje, kad visi buvusieji mokiniai tęsė mokslus (egzaminus laikė 74 mokiniai), naujai įstojusiujų buvo 40. 1921–1922 mokslo metų II pusmetį, surinkus pakankamą mokinių skaičių, buvo atidaryta vargonų klasė, kurioje pradėjo dėstyti A. Kačanauskas. Suvalstybintoje muzikos mokykloje nepertraukiamai buvo mokoma bendrųjų disciplinų: privalomo fortepijono, elementariosios muzikos teorijos, solfedžio, harmonijos.

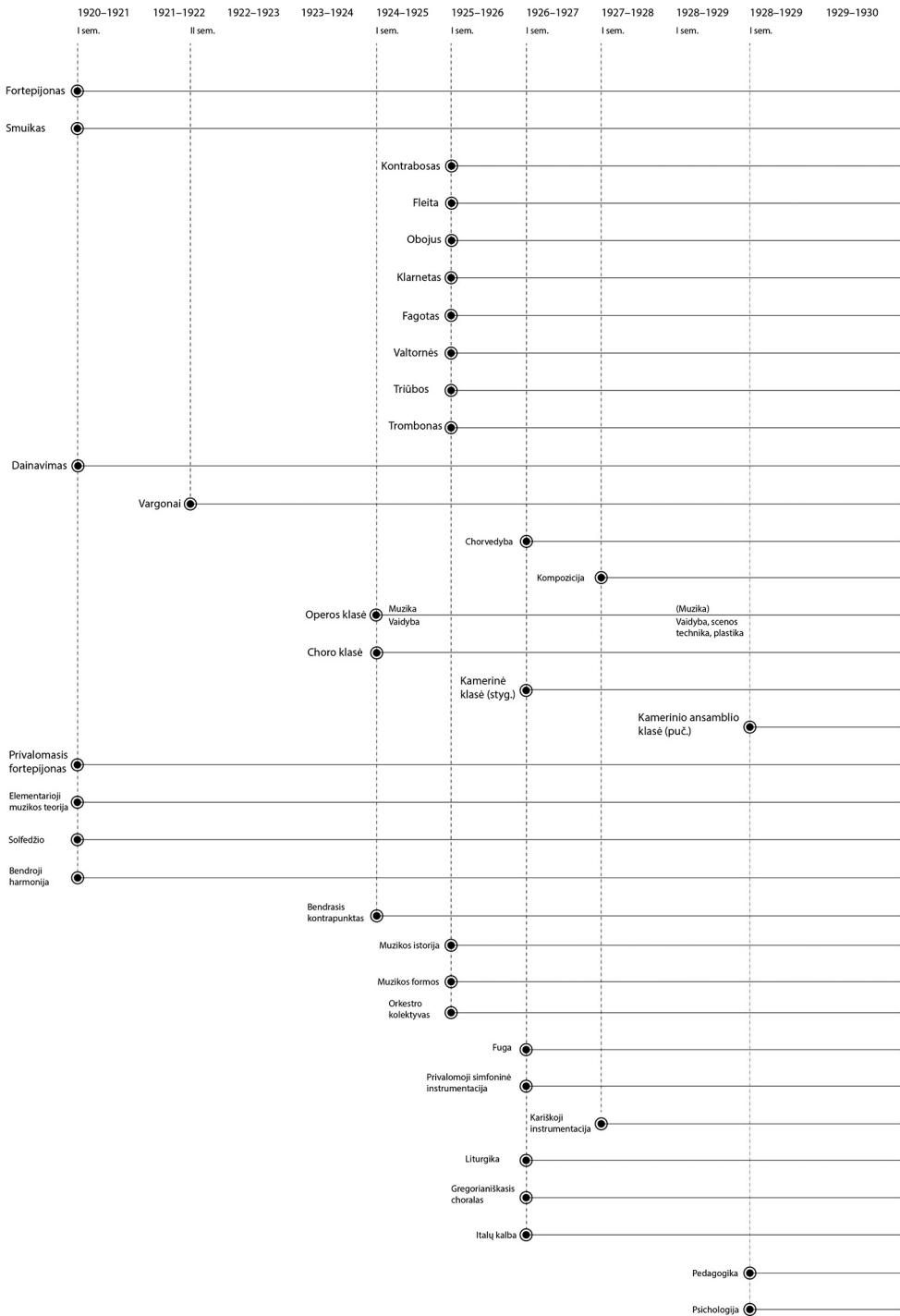
75 1925 m. pradžioje ministerija inicijavo „Muzikos mokyklos įstatymo“ 5 paragrafo pakeitimą: „Muzikos mokyklos įstatyme prie 5 § įrašoma pastaba: Mokytojų Tarybai nutarus ir Švietimo Ministeriui leidus gali būti įvesti ir kiti bendrieji arba specialiniai dalykai“ (*LCVA*. F. 391. Ap. 4. L. 144). 1925 m. sausio 23 d. švietimo ministro raštas ministrui pirmininkui, kuriame teigiama, kad tokie pakeitimai būtini dėl operos klasės, naujų dalykų įvedimo (*LCVA*. F. 391. Ap. 4. L. 143). Taip tarp mokomųjų dalykų atsirado improvizacija, plastika, gimnastika, muzikinis ir sceninis ansamblis.

76 Muzikos mokyklos įstatymas. *Vyriausybės žinios*. 1921. Nr. 73: 1.

77 Tikėtina, kad galėjo būti išleista 1931 m., nes ataskaita teikiama už 1930 metus.

78 Elena Stanek-Laumenskienė baigė Maskvos konservatoriją. Prieš pradėdama eiti pareigas Valstybės muzikos mokykloje dirbo Vilniaus muzikos mokykloje.

79 *Valstybės muzikos mokykla, 1920–1930*. Kaunas: Spindulys, 1930: 19.

5 pav. Muzikinių dalykų mokymas ir integravimas į mokymo procesą Valstybės muzikos mokykloje, 1920–1930 m. (sudaryta straipsnio autoriaus)

Visiškai mokymo programos susiformavo tik 1928–1929 mokslo metais. Dėstomiems dalykams turėjo įtakos ne tik mažas mokinių skaičius, bet ir pedagogų trūkumas. Tad daugelis mokomųjų disciplinų buvo siejamos ne tik su programų turiniu, bet ir su atitinkamų mokytojų baigtais mokslais, kitomis aukštosiomis užsienio mokyklomis, asmenybėmis.

1924 m. J. Žilevičiaus išsakytą kritika atskleidžia realią tuometinę Valstybės muzikos mokyklos padėtį. Dar 1914 m. išleista *J. Naujalio Vargonininkų mokyklos programa*⁸⁰ liudija, kad tarp mokomųjų dalykų buvo muzikos istorija, grigališkasis choralas, liturgika, kurių Valstybės muzikos mokykloje pradėta mokyti tik nuo 1926 metų. Kita vertus, programa buvo įgyvendinama palaipsniui, mokyklos gretas papildžius naujais pedagogais⁸¹ ir lygiuojantis į kitas to meto užsienio aukštąsias mokyklas⁸².

Išvados

1920 m. suvalstybinta privati Juozo Naujalio muzikos mokykla savo ištakomis buvo glaudžiai susijusi su to meto muzikinėmis, metodologinėmis tradicijomis ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio aukštosiose mokyklose.

Į besivystantį muzikinį ugdymą žvelgiant chronologiškai, ypač nuo XIX a. pabaigos, kai dvarų muzikos ir orkestro mokyklos po truputį pradėjo nykti, galima pastebėti jei ne tiesioginę, tai bent idėjinę jų tąsą: Rokiškio vargonininkų mokykloje mokėsi J. Gruodis, M. Petrauskas, J. Tallat-Kelpša, Plungės dvaro orkestro mokykloje – M. K. Čiurlionis, J. Žilevičius, M. Butkevičius, J. Gudavičius ir t. t. Dauguma dvarų mokyklų mokinių tęsė profesionalių muzikų kelią, o vėliau formavo kultūrinį, pedagoginį tuometinės Lietuvos muzikos veidą. Instituciniu pagrindu formuojant programas, suaktyvinant diskursus spaudoje apie muzikines metodologijas pasitarnavo ir vadinamosios mokytojų seminarijos. Veiverių seminariją baigė Antanas Kučingis, Antanas Žmuidzinavičius, Vincas Bacevičius. Šios seminarijos ne tik ugdė būsimus mokytojus, bet ir įnešė nemažą indėlį rengiant programas: 1872 m., atsiliepiant į Švietimo ministerijos nurodymą, buvo parengta J. Petrowskio dalykinė programa.

Atitinkamą vaidmenį suvaidino ir Rusų muzikos draugijos Vilniaus skyriaus muzikos mokykla – tai buvo pirmieji profesionalaus muzikų rengimo, mecenatystės

80 *J. Naujalio Vargonininkų mokyklos programa*. Kaunas: Saliamono Banaičio spaustuvė, 1914.

81 Tarp pedagogų buvo ir dirbusių Valstybės teatro orkestre: Moišė Hofmekleris, Morducha (Dmitrijus) ir Cezaris Stupeliai ir kt.

82 Kuriant „Lietuvos konservatorijos programą“ buvo žvalgomasi į užsienio muzikos mokymo įstaigas. Viename iš ministerijos raštų nurodoma: „Departamentas grąžina – 1/ „Latvijas Konservatorijas programa“, 2/ „Konservatorium und Hochschule der Musik zu Leipzig“, „Prüfungordnug für Konservatorium und Hochschule der Musik zu Leipzig“ ir 4/ „Programy specialnych ir obiazatelných muzikalnych predmetov S Peterburgskoi Konservatorij“ (LCVA. F. 391. Ap. 4. L. 22). 1925 m. parašytas „Lietuvos konservatorijos statutas“ (ten pat: 8–23) buvo papildytas komentarais (ten pat: 4–7), kuriuose išsakyti konkretūs siekliai lygiuotis į užsienio aukštąsias mokyklas ir tapti konservatorija.

skatinimo, visuomeninės muzikos mokyklos koncepcijos žingsniai. Kiek kitokia buvo privačių mokyklų situacija. Jose būta nemažai spragų, nors mokymo kokybė stengtasi neatsilikti. Galima teigti, kad jos buvo asmenybių mokyklos, nes daugiausia formavosi garsių, kitose mokyklose dirbančių asmenų dėka. Šios mokyklos taip pat išugdė puikių muzikų.

Ne ką mažiau svarbus aspektas yra struktūriškas minėtų mokyklų požiūris į būsimų muzikų švietimą: greta mokymo groti pasirinktu instrumentu buvo papildomų disciplinų, tarp jų svarbiausios – muzikos teorija, solfedžio, kai kuriose dėstyta harmonija, kontrapunktas, muzikos istorija. Vėliau šių mokyklų auklėtiniai, baigę muzikos mokslus užsienio aukštosiose mokyklose, prisidėjo formuojant muzikos mokymo programinių naratyvą. Tokios tendencijos įgalino 1921 m. parengti Muzikos mokyklos įstatymą ir 1923 m. pateikti Valstybės muzikos mokyklos mokymo programą.

Apžvelgus mokymo programas ir jų tendencijas, galima daryti prielaidą, kad svarbus Valstybės muzikos mokyklos institucinis pagrindimas – mokymo programų suformulavimas. Tai leido Valstybės muzikos mokyklai išaugti iki aukštosios muzikos mokyklos – konservatorijos. Nors Valstybės muzikos mokyklos įstatyme galima įžvelgti norą parengti pedagogus, dera pripažinti, kad natūraliai susiformavęs mokyklos prioritetas buvo parengti profesionalų atlikėją. Ką tik įsikūrusi Valstybės muzikos mokykla ne iš karto įsteigė visas specialias klases. Tikėtina, kad tai buvo susiję su lėšų ir patalpų trūkumu; atitinkamai delsta parengti ir pedagogus. Vakarų Europoje muzikos teoriją mokiniai studijavo tik universitetuose, Rusijoje – konservatorijoje. Daugelio užsienio aukštąsias mokyklas baigusiu muzikų teorinis pasirėmimas leido jiems dėstyti teorines disciplinas, todėl tikriausiai pedagogų netrūko.

Mokymo programos buvo susijusios su Valstybės muzikos mokykloje dirbusiais pedagogais, iškilomis muzikinės kultūros asmenybėmis. Per jas galima atrasti sąsajų su istorine muzikinio švietimo patirtimi Lietuvoje, užsienio aukštosiose mokyklose, jos padėjo formuoti naują Lietuvos muzikinio švietimo paveikslą.

Gauta 2023 03 14
Priimta 2023 03 27

Literatūra

1. Atidaroma Kaune Muzikos mokykla. *Lietuva*. Visuomenės ir politikos dienraštis. 1919. Nr. 42.
2. Karaška, A. Vilniaus muzikos mokykla. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/vilniaus-muzikos-mokykla/>
3. Kiauleikytė, L. *XVIII a. II pusė–XIX a. muzikinė Lietuvos dvarų kultūra: stiliaus epochų sankirtose*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2008.
4. *Lietuvos dienraštis*. 1924, birželio 28 d.
5. *Lietuvos žinios*. 1923. Nr. 266, lapkričio 27 d.
6. Miller, A. *Teatr polski i muzyka na Litwie jako strażnice kultury Zachodu (1745–1865): studjum z dziejów kultury polskiej*. Vilnius, 1963.
7. Muzikos mokyklos įstatymas. *Vyriausybės žinios*. 1921. Nr. 73, lapkričio 15 d.

8. Narbutienė, O. *Muzikinis Kaunas 1920–1940*. Kaunas, 1992.
9. Petrauskas, A. *Muzikinio švietimo problemos Lietuvoje (XIX a. antra pusė–XX a. pradžia)*. Vilnius: Lietuvos TSR aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerijos Leidybinė redakcinė taryba, 1980.
10. Piročkinas, A.; Šidlauskas, A. *Mokslas senajame Vilniaus universitete*. Mokslas: Vilnius, 1984.
11. Rupeikaitė, K. Muzikinis ugdymas XIX a. Vilniaus žydiškose švietimo įstaigose. *Menotyra*. 2015. Nr. 3: 224–236.
12. Stankevičienė, J. Muzikos mokymo įstaigos. *Lietuvos muzikos istorija*. I knyga. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, 2002.
13. *Švietimo darbas*. 1919. Nr. 1–2.
14. Vainauskienė, T. Kauno valstybinė muzikos mokykla ir konservatorija. *Lietuvos muzikos istorija*. II knyga. *Nepriklausomybės metai: 1918–1940*. Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2009.
15. *Valstybės muzikos mokykla, 1920–1930*. Kaunas: Spindulys, 1930.
16. Visockis, V. Vilniaus muzikos mokyklos iki 1917 m. *Menotyra*. V. Mintis: Vilnius, 1974: 67–86.
17. Žilevičius, J. Valstybės muzikos mokykla Kaune. *Muzikos almanachas*. Kaunas, 1924: 99–100.
18. Санкт-Петербургская государственная консерватория имени Н. А. Римского-Корсакова. Prieiga per internetą: <http://www.conservatory.ru/>

Gabrielius Simas Sapiega

Curriculum of the State Music School (1923): Trajectories and Possible Origins of the Institutionalisation of Musical Education

Summary

The article aims to summarise the curricula of Juozas Naujalis's private music school, nationalised in 1920, later the State Music School, and their possible origins in the historical context of music education in Lithuania in the second half of the nineteenth–the early twentieth century. Although the circumstances of the founding of the State Music School have been investigated, some pages of its history still remain obscure. The relevance of this article is determined by the currently changing educational programmes in Lithuania and by the trends of the creation and transformation of the State Music School Conservatory in the light of educational programmes. The article presents in detail the first musical education programme prepared by the State Music School in 1923, the Law on the Music School adopted in 1921, and the consistent integration of music subjects into the educational process from 1920 to 1930. The purpose of the article is to show the first steps of the State School of Music towards its transformation into a conservatory taking into account musical education programmes and the reintegration of musical educational experience. Source analysis, historical comparative, and analytical-critical methods were used.

KEYWORDS: State Music School, Law on the Music School, Kaunas, conservatory, curricula